

„Ponechám to na vás,“ řekl hrabě. „Víte přece, že muž nemá chválit nic, co se týká jeho samotného.“

Pan Iuliano pokračoval:

„Kolik naleznete v nedávných dobách slovnutých žen z urozené rodiny vládnoucí v Montefeltru! Nebo z rodu Gonzaga, Este nebo Pio! Budeme-li chtít hovořit o současné době, nemusíme přiklady hledat daleko, protože je máme doma. Ale nechci se zmiňovat o přítomných dárnách, aby ste nemohl předstírat, že z pouhé zdvořilosti souhlasíte s tím, co nemůžete žádnými důvody popřít. Rozhlédněte se po zemích za hranicemi Itálie, vzpomeňte si na francouzskou královnu Annus vynikající jak ctnostmi, tak státnickým nadáním; kdybyste ji chtěl srovnávat s oběma jejími manžely, králem Karlem VIII. a později s Ludvíkem XII., shledal byste, že se jim zcela vyrovnala spravedlností, laskavostí, štědrostí a bezúhonným životem. Podívejte se na Markétu Rakouskou⁶⁹, dceru císaře Maxmiliána, jež vládla a dosud vládne nejvyšší moudře a spravlivě své zemi.

XXXXV — Teď však nechme stranou všechny ostatní a řekněte mi, pane Gasparo, který z králů a vládařů křesťanského světa v naší době i v mnoha jiných letech si zaslouží srovnání se španělskou královnou Isabelou⁷⁰?

„Její manžel král Ferdinand,“ odpověděl pan Gasparo.

„To nepopírám,“ připustil pan Iuliano. „Iž tím, že ho královna uznala za hodna, aby se stal jejím chotěm, že ho tolik milovala a ctila, si určitě zaslouhuje tohoto srovnání, ale myslím si, že mu tu proslulost přinesla stejně věnem jako Kastilské království.“

„Já si zase myslím,“ pravil pan Gasparo, „že královně Isabele bylo připsáno k dobru mnoho skutků, k nimž dal ve skutečnosti podnět král Ferdinand.“

„Jestliže se všichni obyvatelé Španělska,“ řekl pan Iuliano, „urození i prostí, muži i ženy, bohatí i chudí mavzajem neshluví, že budou pět falešnou chválu na svou královnu, pak za našich časů nebylo na světě jasnějšího příkladu opravdové dobrotivosti, velkomyslnosti, rozšafnosti,

zbožnosti, čestnosti, vídnosti, štědrosti, zkrátka všech ctností, než jaký podala královna Isabela; tato paní se těší všude a u všech národů nejznámější pověsti a všichni, kdo žili na jejím dvoře a byli svědky jejích činů, ujišťují, že si tuto pověst získala vlastní zasluhou. Snadno se o tom předsvědčí každý, kdo zváží její činy; nehledíc k mnoha skutečnostem, které to dokazují a o nichž bych se mohl rozhovory, kdyby to bylo mým úkolem, každý ví, že když se ujala vlády, nacházela se větší část Kastilie v rukou grandů; nicméně získala všechna tato území zpět tak prozíravě a chytře, že i ti, kdo se jich museli zříci, jí zůstali nakloněni a rádi svůj majetek oželeli. Je také všem známo, s jakou statečností a rozvahou hájila vždy svou zemi proti velmi mocným nepřítelům; jen jí patřil zaslaha o slavné dobytí Granadského království; v té dlouhé a svízelné válce se zapřítíými nepřáteli, kteří bojovali za svůj majetek a život, za své náboženství a — podle svého mínění — ve jménu božím, projevila tolik moudrosti i osobní statečnosti, že jen málo současných vládařů mělo odvahu neřku-li ji napodobit, ale vůbec jí zavidět její slávu. Kromě toho tvrdí všichni, kdo ji znali, že měla neuvěřitelné vladářské schopnosti a že státní talkka její pouhá vůle, aby se všichni bez reptání podvolili tomu, co jim uložila, takže se lidé sotva odvažovali ve vlastním domě a tajně dělat něco, čím by se jí podle svého názoru mohli znepřítit; dopomohl jí k tomu především prozíravý úsuděk, s nímž si dovedla vybrat schopné muže vhodné pro úřad, který jim měla v úmyslu světit; dovedla spojovat přisnou spravedlnost s laskavostí a štědrostí, takže po dobu její vlády nebyl žádný dobrý skutek odměněn méně a zlý potrestán přísněji, než si zasloužovaly. Proto k ní všichni poddani pojali úctu předchutnou láskou i strachem, jež je dodnes zakořeněna v mysli všech, jako by věřili, že se na ně dívá z nebe a odtud rozhoduje, koho pochválit a koho pokárat; její země je dále spravována v jejím jménu a podle pořádku, který zavedla, takže i po její smrti se síla její vůle prozrazuje dál jako prudec roztočené kolo, které se samo otáčí ještě dlouho potom, kdy ho už nikdo neuvádí v pohyb. Kromě toho mějte na paměti, pane Gasparo, že všem vy-